

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Kalba
2026 m. spalio 8 d.

**Europos Audito Rūmų Pirmininko Tony
Murphy kalba**

**Audito Rūmų 2025 m. metinės ataskaitos pristatymas
Europos Parlamento Biudžeto kontrolės komitetui**

2026 m. spalio 8 d.

Pirmenybė teikiama sakytiniam variantui.

Gerbiamasis Pirmininke,

gerbiamieji Parlamento Nariai,

gerbiamasis Komisijos Nary,

labai džiaugiuosi šiandien galėdamas šiame komitete pristatyti Europos Audito Rūmų 2025 m. metinėje ataskaitoje pateiktus pagrindinius nustatytus faktus ir svarbiausius ataskaitos akcentus. Ir šįkart mane lydi gerbiamas kolega Janas Gregoras, atsakingas už audito darbo priežiūrą ir metinės ataskaitos parengimą.

Metinė ataskaita yra pagrindinis Audito Rūmų produktas. Jai parengti reikia apie 50 % Audito Rūmų išteklių, taip pat daug mūsų darbuotojų bei narių laiko, ekspertinių žinių ir pastangų.

Ataskaitoje pateikiama vertingų įžvalgų apie ES biudžetą ir įvairias politikos sritis. Atlikdami atitiktis ir veiklos auditus taip pat nustatome rizikas, dalijamės įgyta patirtimi ir teikiame praktines rekomendacijas. Nepriklausomais vertinimais siekiame padėti Parlamentui ir kitoms ES institucijoms vykdyti savo, kaip sprendimų priėmėjų ir teisėkūros subjektų, funkcijas. Taip padedame užtikrinti, kad viešosios lėšos būtų tinkamai valdomos ir naudojamos laikantis taisyklių, o sprendimai būtų grindžiami patikimais įrodymais.

Vykstant deryboms dėl kitos daugiametės finansinės programos (DFP), rengiamas labai svarbus sprendimas.

Svarstomas ne tik kito ES biudžeto dydis, bet ir tai, kaip šis biudžetas bus finansuojamas, vykdomas ir kontroliuojamas, taip pat ar bus įmanoma pateisinti su juo siejamus lūkesčius.

Todėl Audito Rūmų nustatyti faktai ir rekomendacijos šiuo metu yra itin aktualūs. Mūsų metinėje ataskaitoje vertinamas ne tik dabartinio biudžeto vykdymas. Joje taip pat pateikiama įžvalgų, kurios svarbios rengiant kitą biudžetą.

Šiandien pristatysiu pagrindinius 2025 m. metinėje ataskaitoje pateiktus nustatytus faktus, taip pat aktualias Audito Rūmų neseniai atlikto ir šiuo metu atliekamo darbo išvadas. Aptarsiu ir tai, kokią reikšmę tai turi kitai DFP.

Kokios pagrindinės mūsų 2025 m. metinės ataskaitos išvados?

Teikiame palankią nuomonę dėl 2025 m. ES finansinių ataskaitų, patvirtindami, kad jose tiksliai atspindima Sąjungos finansinė būklė. Tačiau atkreipiame dėmesį į perėjimą prie naujos Komisijos finansų IT sistemos. Tai lėmė apskaitos klaidas, kurioms ištaisyti reikėjo rankiniu būdu atlikti koregavimus ir suderinimo procedūras, taip pat papildomą audito darbą.

Be to, atkreipėme dėmesį į tai, kad pasiskolintos lėšos ES biudžete ir ES finansinėse ataskaitose pateikiamos skirtingai. Dėl to biudžete susidaro perteklius, o finansinėse ataskaitose – deficitas, t. y. neigiamas metų ekonominis rezultatas.

Ir vėl teikiame palankią nuomonę dėl ES pajamų – jose reikšmingų klaidų nenustatėme. Kaip ir ankstesniais metais, mūsų nuomonė neapima sumų, kurios susidaro dėl to, kad deklaruojama ne visa muitų ir mokesčių suma, arba dėl to, kad juos vengiama mokėti, nes vertiname tik pateiktus skaičius.

Kalbant apie išlaidas, ES ilgalaikis biudžetas apima tiek tradicines išlaidas pagal daugiamečią finansinę programą, tiek finansavimą pagal priemonę „NextGenerationEU“. NGEU finansavimas daugiausia teikiamas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP), kurios įgyvendinimo modelis, kitaip nei DFP, grindžiamas tarpinių ir siektinų reikšmių pasiekimu.

Todėl ir toliau teikiame dvi atskiras nuomones dėl išlaidų tvarkingumo: vieną – dėl tradicinių ES biudžeto išlaidų, kitą – dėl EGADP išlaidų.

Pirmiausia, ką nustatėme atlikdami tradicinių ES biudžeto išlaidų auditą?

Mūsų įvertintas klaidų lygis 2025 m. padidėjo iki 3,8 %, palyginti su 3,6 % 2024 m., ir viršijo mūsų nustatytą reikšmingumo ribą. Atsižvelgdami į tai, kad nustatytos klaidos yra reikšmingos ir plačiai paplitusios, septintus metus iš eilės teikiame neigiamą nuomonę dėl ES biudžeto išlaidų.

Įvertintas klaidų lygis nėra sukčiavimo, neefektyvumo ar lėšų iššvaistymo matas. Tai apskaičiuota pinigų suma, kuri buvo panaudota nesilaikant ES ir nacionalinių taisyklių.

Mūsų auditas iš viso apėmė 130,8 milijardo eurų bendrojo biudžeto išlaidų. Labiausiai prie mūsų įvertinto klaidų lygio prisidėjo išlaidų kategorija „Gamtos išteklių ir aplinka“, kurioje įvertintas klaidų lygis siekė 3,9 % (2024 m. – 2,6 %). **Daugiau kaip 95 %** šios išlaidų kategorijos išlaidų sudaro **bendros žemės ūkio politikos išlaidos**. Nustatyta įvairių klaidų: pradedant netinkamų finansuoti žemės plotų deklaravimu ir baigiant neteisingu teisių į išmokas apskaičiavimu. Išlaidų kategorijos „Sanglauda, atsparumas ir vertybės“ įvertintas klaidų lygis buvo 6,6 % (2024 m. – 5,7 %). Šioms dviem išlaidų sritims kartu tenka beveik du trečdaliai mūsų audituotų išlaidų.

Visame ES biudžete dažniausiai nustatėme su tinkamumu finansuoti susijusių klaidų, pavyzdžiui, netinkamų finansuoti išlaidų, projektų, veiklos ar naudos gavėjų. Taip pat paminėtini viešųjų pirkimų ir dotacijų skyrimo procedūrų pažeidimai ir atvejai, kai trūko patvirtinamųjų dokumentų.

Taigi kokia šių nustatytų faktų reikšmė būsimai DFP?

Žinutė dėl tradicinių ES biudžeto išlaidų aiški: klaidų lygis ir toliau viršija reikšmingumo ribą, o nustatytos klaidos yra reikšmingos ir plačiai paplitusios.

Didžiausią įtaką klaidų lygiui daro bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) ir sanglaudos politika.

Nustatyti faktai rodo, kad nesilaikoma ES ir nacionalinių taisyklių ir kad esamos kontrolės sistemos nėra pakankamai veiksmingos. Jie taip pat rodo, kad kol kas negalime visiškai pasikliauti nacionalinių institucijų darbu.

Surinkome daug įrodymų, keliančių rimtų abejonių dėl jų darbo patikimumo ir ribojančių galimybes juo remtis. Be kita ko, nustatėme daugybę klaidų, kurias šios institucijos turėjo aptikti, bet neaptiko.

Kartu pripažįstame, kad daugelis nacionalinių audito institucijų patiria didelį spaudimą ir nuolat susiduria su pajėgumų problemomis.

Pasiūlymais dėl naujos DFP valstybių narių institucijoms būtų suteikta didesnė atsakomybė už ES lėšų valdymą ir patikinimo teikimą, nors jų dabartinėmis patikinimo įstaigomis ir sistemomis dar negalima pasikliauti tiek, kiek reikėtų.

Sujungus bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) ir sanglaudos politiką į vieną Europos fondą, siekiant supaprastinti sistemą ir suteikti daugiau lankstumo, administracinė našta greičiausiai būtų nuo Komisijos perkelta valstybėms narėms bei naudos gavėjams ir padidėtų klaidų rizika.

Todėl lankstumo negalima didinti mažinant nuspėjamumą. Supaprastinimu nereikalinga administracinė našta turėtų būti sumažinta, o ne tiesiog perkelta kitur, ir neturėtų būti silpninama atskaitomybė.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) įgyvendinimo modelis yra kitoks nei tradicinio biudžeto modelis. Mokėjimai priklauso nuo to, ar pasiektos tarpinės ir siektinos reikšmės, ir jie atliekami pagal su išlaidomis nesusieto finansavimo modelį, o ne remiantis faktinėmis išlaidomis ir ES bei nacionalinių taisyklių laikymusi. Todėl EGADP rezultatų negalima lyginti su tradicinėmis biudžeto išlaidomis. Atsižvelgdami į tai, teikiame atskirą audito nuomonę.

Kadangi tikimasi, kad naujoji DFP iš esmės bus grindžiama EGADP modeliu, mūsų šioje srityje nustatyti faktai yra itin svarbūs. Jie atskleidžia reikšmingų trūkumų, kurie neturėtų būti kartojami.

2025 m. EGADP išlaidos sudarė 45,4 milijardo eurų. Mokėjimuose devynioms valstybėms narėms nustatėme atvejų, kai tarpinės ir siektinos reikšmės nebuvo patenkinamai pasiektos, taip pat problemų, susijusių su dvigubu finansavimu ir EGADP išlaidų tinkamumo finansuoti laikotarpiu.

Taip pat nustatėme tarpinių ir siektinų reikšmių nustatymo trūkumų, Komisijos stebėsenos spragų ir, kaip ir anksčiau, nuolatinių valstybių narių kontrolės sistemų patikimumo trūkumų. Tuo remdamiesi dėl EGADP išlaidų teikiame sąlyginę nuomonę.

Nustatėme atvejų, kai anksčiau sutartos tarpinės ir siektinos reikšmės buvo pakeistos taip, kad sumažėjo pažadėti išdirbiai, kuriuos valstybės narės privalėjo pasiekti pagal savo ekonomikos gaivinimo planus.

Ypač susirūpinimą kelia tai, kad kai kurie pakeitimai buvo pateikti jau po to, kai buvo pateikti pradiniai mokėjimo prašymai, Komisijai dar juos vertinant.

Vėliau šie pakeitimai buvo priimti dar prieš patvirtinant galutinius mokėjimus. Taip išdirbiai buvo priderinti prie to, kas faktiškai pasiekta, o ne prie to, kas buvo sutarta iš pradžių, ir tai neturėjo įtakos atitinkamam mokėjimui. Daugeliu atvejų pakeitimams pagrįsti nebuvo pateikta jokių objektyvių ar įtikinamų priežasčių.

Dėl to silpnėja finansavimo ir įgyvendinimo sąsaja ir kyla rizika, kad valstybės narės gali gauti finansavimą net ir tada, kai pasiekti rezultatai yra nepakankami.

Valstybės narės galutinius EGADP dotacijų mokėjimo prašymus turėjo pateikti ne vėliau kaip rugsėjo 30 d. Siekdamos suspėti iki šio termino, vien rugsėjo mėn. jos pateikė 21 mokėjimo prašymą, iš jų po aštuonis – rugsėjo 29 ir 30 d. Taigi iki 2026 m. pabaigos Komisija turi išnagrinėti apie 90 milijardų eurų vertės mokėjimo prašymų, o tai kelia tiesioginę riziką.

Mūsų patirtis rodo, kad dėl biudžeto laikotarpio pabaigoje atsirandančio spaudimo panaudoti lėšas gali padaugėti taisyklių neatitinkančių mokėjimų ir būti skatinama atrinkti prastesnės kokybės arba mažesnės apimties projektus, todėl galiausiai ES lėšos gali būti naudojamos nerezultatyviai.

Ką tai reiškia būsimai DFP?

Turime pasimokyti iš EGADP įgyvendinimo patirties. Jei ES pereis prie veiklos rezultatais grindžiamo ir su išlaidomis nesusieto finansavimo modelio, ji turi užtikrinti, kad tarpinės ir siektinos reikšmės būtų patikimos, aiškiai apibrėžtos, objektyviai išmatuojamos ir tiesiogiai susijusios su siektinais rezultatais. Informacija apie veiklos rezultatus taip pat turi būti patikima, skaidri ir ją turi būti galima nepriklausomai patikrinti.

Mūsų vertinimu, siūloma veiklos rezultatų sistema silpnai parengta. Pagal ją neįmanoma įvertinti, kas pasiekta naudojant ES lėšas ir ką ES piliečiai galiausiai gauna už savo pinigus.

Skola ir būsimi biudžetai

Komisijos siūlomas 2028–2034 m. biudžetas siekia beveik 2 trilijonus eurų, arba maždaug 1,26 % ES BNP. Iš šios sumos 0,11 % BNP skiriama tik su priemone „NextGenerationEU“ susijusiai skolai tvarkyti.

ES skolinimasis iki 2027 m. galėtų siekti 1 trilijoną eurų, ir prie jo reikšmingai prisidėtų NGEU. Pasiūlyme dėl kitos DFP Komisija siūlo fiksuotą metinę 24 milijardų eurų sumą (einamosiomis kainomis), skirtą palūkanų ir pagrindinės sumos grąžinimui padengti. Vien palūkanų išlaidos, susijusios su NGEU parama dotacijomis, 2028–2034 m. laikotarpiu galėtų sudaryti apie 93 milijardus eurų.

Komisijos pasiūlymuose dėl kito biudžeto taip pat numatyta galimybė daug skolintis, įskaitant 150 milijardų eurų valstybių narių nacionalinės ir regioninės partnerystės planams (NRPP), iki 100 milijardų eurų papildomos paramos Ukrainai ir galimybę naudoti didelių krizių priemonę, kuri galėtų sudaryti iki 395 milijardų eurų.

Taip pat svarbu pažymėti, kad siūlomas bendras DFP biudžetas siekia 2 trilijonus eurų, tačiau tai priklauso nuo to, ar iš siūlomų naujų šaltinių bus gauta numatytų pajamų, kurios sudarytų apie 20 % siūlomo biudžeto.

Apskritai mūsų žinia – būtinas atsargumas: jeigu šie nauji pajamų šaltiniai nebus patvirtinti ir nebus gauta numatytų pajamų, ES biudžete gali susidaryti didelis lėšų trūkumas.

Tokiu atveju tektų arba didinti valstybių narių įnašus, arba mažinti bendrą biudžeto užmojų lygį, papildomai skolintis ar refinansuoti esamą skolą.

Be to, dėl planuojamo didelio masto skolinimosi valstybėms narėms gali tekti prisiimti papildomų finansinių įsipareigojimų tuo metu, kai nacionaliniams biudžetams jau ir taip daromas didelis spaudimas.

Išvada

Apibendrinamas norėčiau pabrėžti, kad būtina atsižvelgti į mūsų metinėje ataskaitoje nustatytus faktus ir trūkumus. Tai padėtų stiprinti ES lėšų valdymą ir panaudojimą, visų pirma įgyvendinant dabartinę DFP, kai pasidalijamojo valdymo lėšų įsisavinimas šiuo metu siekia vos apie 30 %.

Tačiau žvelgiant į ateitį būtina užtikrinti, kad plataus užmojo biudžetams būtų taikomos ne mažesnio užmojo apsaugos priemonės. Jei Sąjunga pereis prie su išlaidomis

nesusieto finansavimo modelio, grindžiamo tarpinėmis ir siektinomis reikšmėmis, ji turi pasimokyti iš ankstesnės patirties ir stiprinti atskaitomybę bei skaidrumą visos sistemos mastu.

Sėkmė neturėtų būti matuojama vien mažesniu taisyklių skaičiumi ar didesniu lankstumu, o vertinama pagal tai, ar piliečiai mato geresnius rezultatus, ar viešosiomis lėšomis sukuriamas didesnis poveikis ir ar stiprinamas pasitikėjimas Europos projektu.

Baigdamas norėčiau padėkoti Audito Rūmų darbuotojams ir visiems Audito Rūmų nariams. Jų atsidavimas, ekspertinės žinios ir kruopštus darbas užtikrina šios metinės ataskaitos kokybę ir svariai prisideda prie Audito Rūmų vaidmens bei misijos stiprinimo.

Dėkoju už dėmesį.